

UCHWAŁA NR 1/2020
Konferencji Rektorów Uczelni Pedagogicznych
z dnia 17 grudnia 2020 r.

w sprawie poparcia inicjatywy ustanowienia roku 2022 rokiem Marii Grzegorzewskiej

Konferencja Rektorów Uczelni Pedagogicznych, na posiedzeniu w dniu 17 grudnia 2020 w Warszawie, postanawia jednogłośnie:

§ 1

Poprzeć inicjatywę Zespołu Pedagogiki Specjalnej przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk o ustanowienie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej roku 2022 rokiem Marii Grzegorzewskiej.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

UZASADNIENIE

Maria Grzegorzewska to twórczyni pedagogiki specjalnej w Polsce, wielka postać w polskiej pedagogice, w polskiej pedagogice specjalnej, zaangażowany społecznie naukowiec, wielki człowiek i wielka Polka okres przed- i po II wojnie światowej. Jej przesłanie „**nie ma kaleki - jest człowiek**” **posiada humanistyczną i ponadczasową wartość**. Rok 2022 jest setną rocznicą utworzenia Instytutu Pedagogiki Specjalnej, który obecnie nosi nazwę Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Profesor Maria Grzegorzewska to wybitny pedagog specjalny, tyflopsycholog, tyflopedaog. Była organizatorką i wieloletnim dyrektorem Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, który jako pierwszy w Polsce przygotował kadry pedagogiczne do kształcenia specjalnego.

Urodziła się 18 kwietnia 1888 r. we wsi Wołuczka, zmarła w Warszawie 7 maja 1967 r. Studiowała nauki przyrodnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, pedagogikę w Brukseli, w Międzynarodowym Fakultecie Pedologicznym i psychologię na Sorbonie, gdzie w 1916 r. uzyskała tytuł doktora filozofii za rozprawę: *Studium na temat rozwoju uczuć estetycznych - badania z zakresu estetyki eksperymentalnej przeprowadzone wśród uczniów szkół brukselskich*. Podczas studiów zagranicznych zgłębiała nauki pedagogiczne,

psychologiczne i społeczne, poznawała nowe nurty i koncepcje, które z powodzeniem przeniosła na teren Polski.

Po powrocie do kraju (1919 r.) pracowała w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zajmując się sprawami szkolnictwa specjalnego. Jednocześnie, wspólnie z Januszem Korczakiem i profesorem Józefą Joteyko, włączyła się w prace rocznego kursu seminaryjnego Michaliny Stefanowskiej dla nauczycieli „dzieci mało zdolnych i z wadami charakteru” w Warszawie. Za zgodą Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (w roku szkolnym 1920/21) Maria Grzegorzewska uczestniczyła w zorganizowaniu półrocznego kursu pedagogiki specjalnej, a następnie (w roku szkolnym 1921/22) rocznego Seminarium Pedagogiki Specjalnej. W 1922 r. zorganizowała Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, zajmujący się kształceniem nauczycieli oraz działalnością naukową w obszarze pedagogiki specjalnej, ale też szeroko definiowanych nauk humanistycznych i społecznych. Była to pierwsza w Polsce i jedna z pierwszych w Europie uczelnia, której głównym zadaniem ulokowano w wymiarze kształcenia specjalistów nauczycieli i wychowawców dla wszystkich typów istniejących wówczas szkół specjalnych oraz w wymiarze działalności naukowej skoncentrowanej na rozwoju teorii pedagogiki specjalnej. W roku 1924 Maria Grzegorzewska założyła czasopismo *Szkola Specjalna*, była inicjatorką i autorką licznych odczytów, prelekcji, konferencji popularyzujących problematykę szkolnictwa specjalnego i pedagogiki specjalnej. Przewodniczyła Sekcji Szkolnictwa Specjalnego Związku Nauczycielstwa Polskiego Szkół Powszechnych. W okresie międzywojennym, by zrealizować swoje idee edukacyjne, Maria Grzegorzewska musiała zmierzyć się z bardzo skomplikowaną w tym czasie rzeczywistością trudnej sytuacji historycznej i społeczno-politycznej nowopowstałego państwa polskiego .

W czasie II wojny światowej Maria Grzegorzewska pracowała jako nauczyciel szkoły specjalnej, a po jej zakończeniu podjęła starania o reaktywowanie Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Dzięki aktywności i determinacji Marii Grzegorzewskiej Ministerstwo Oświaty wznowiło działalność Instytutu w dniu 15 V 1945 r.. Jego dyrektorem ponownie została prof. Maria Grzegorzewska. W Instytucie, wzorem lat międzywojennych, uruchomiono poradnię ortofoniczną, pracownię psychopedagogiczną i profilaktyczną oraz Muzeum Szkolnictwa Specjalnego.

Poznając przebieg życia Marii Grzegorzewskiej wyraźnie widać, jak ściśle Jej praca naukowa i zawodowa splatała się z działalnością społeczną – była przede wszystkim społecznikiem, a to swoje społeczne powołanie realizowała nieomal zawsze i wszędzie. W czasie drugiej wojny światowej pracowała w charakterze sanitariuszki w szpitalach

wojskowych, pomagała w organizacji szpitali Czerwonego Krzyża, uczestniczyła w tajnych pracach oświatowych oraz w Głównym Komitecie Pomocy Żydom. Wzruszające świadectwo działalności Marii Grzegorzewskiej na rzecz prześladowanej ludności żydowskiej złożył Adolf Berman, który przypomniał, że w tym straszliwym okresie była ona „prawdziwą matką i opiekunką dziesiątków Żydów ściganych przez hitlerowców, zabłąkanych dzieci żydowskich z getta, bezgranicznie oddana sprawie ratowania człowieka”.

Maria Grzegorzewska prowadziła bogatą działalność naukową i publicystyczną. Jako pierwsza w Polsce podjęła systematyczne badania nad zagadnieniami pedagogiki specjalnej, tworząc jej teoretyczne podstawy. Wychodząc z założenia, że człowiek jest psychofizyczną jednością, wysunęła tezę całościowego ujęcia ludzkiej niepełnosprawności oraz problemów wynikających z niespełniania standardów normy, przyjętych przez ogół społeczny. Rozwijała zagadnienia kompensacji w rewalidacji osób z niepełnosprawnością (teoria dynamicznych układów strukturalnych). Profesorka Maria Grzegorzewska łączyła polską pedagogikę specjalną z głównymi nurtami europejskiej ortopedagogiki. Opracowała oryginalną metodę nauczania – *metodę ośrodków pracy*, która była powszechnie stosowana w szkolnictwie specjalnym.

W latach 1958–1960 Profesorka Maria Grzegorzewska kierowała Katedrą Pedagogiki Specjalnej na Uniwersytecie Warszawskim – pierwszej uniwersyteckiej katedrze pedagogiki specjalnej w Polsce. Dzięki czemu pedagogika specjalna stawała się obszarem naukowym o zwartej koncepcji teoretycznej i sprecyzowanych podstawach metodologicznych. Wejście pedagogiki specjalnej do kręgu dyscyplin uniwersyteckich z jednej strony było przejawem ogromnego uznania dla dorobku naukowego Marii Grzegorzewskiej, z drugiej - otwierało szanse poszerzenia możliwości badawczych oraz kształcenia pedagogów specjalnych na poziomie akademickim.

Szczególną wartość nadała pracy nauczyciela-wychowawcy szkoły specjalnej, przedstawiając jego sylwetkę jako dobrego Człowieka, bogatego wewnątrznie, osoby obdarzonej charyzmą i zdolnościami empatycznymi.

Uchwalenie roku 2022 Rokiem Marii Grzegorzewskiej będzie doskonałą okazją do zaakcentowania tych wartości, które wiążą się z poszanowaniem godności każdego człowieka, jego ludzkich i obywatelskich praw, zrozumienia i akceptacji dla odmienności, traktowania niepełnosprawności jako immanentnego elementu ludzkiego istnienia oraz włączania osób z niepełnosprawnością w życie społeczeństwa na zasadzie równoprawnych,

i równie wartościowych obywateli. „Wartość człowieka – jak mówiła Maria Grzegorzewska – jest najcenniejszą wartością świata, jej ciężar gatunkowy przewyższa wszystko w życiu jednostek i społeczeństwa”.

Rok Marii Grzegorzewskiej będzie także sprzyjał refleksji nad zawodem nauczyciela w kategoriach etosu, zawodu zaufania społecznego, niezbywalnych wartości, jakie są związane z jego wykonywaniem oraz historyczną i cywilizacyjną misją.

Przewodnicząca

Konferencji Rektorów Uczelni Pedagogicznych

dr hab. Barbara Marcinkowska, prof. APS